

IN MEMORIAM

Faragó József (1922–2004) ravatalánál*

Kedves Gyászoló Család! Végtisztességet tevő gyülekezet, barátok, kollégák, ismerősök!

Engedjék meg, hogy az Erdélyi Múzeum-Egyesület és Akadémiai Testülete nevében végbúcsút vegyek dr. Faragó Józseftől, munkatársunktól és a Magyar Tudományos Akadémia külső tagjától.

Kivételes tudományos teljesítmény hordozójának koporsója mellett állunk. Nem a kegyeletes túlzás mondatja velünk ezt a jellemzést, hanem rendkívül gazdag munkásságának számbavétele. Ha a Házsongárdi temetőben, kolozsvári panteonunkban tudományosságunk annyi nagyszerű személyisége alussza örök álmát, arányokban, teljesítményben, több mint félszáz kötetben megjelenített alkotás birtokában kevesen versenyezhetnek Faragó Józseffel.

Életművének értékét növeli az is, hogy egyszerű környezetből indult el. Szerény kisiparos családból emelkedett ki. A kiskorában mintagyermekként ismert fiút édesanyja értelmiséginek szánta, de távolról sem sejtette, hogy idővel tudományosságunk élvonalába fog emelkedni.

Márpedig ez történt. És ez nemcsak a család féltő gondoskodásának, hanem az elhunyt talentumának, kiváló tehetségének, ritka szorgalmának és céltudatos természetének tudható be. Faragó József akadémikus élete az jelképezi, hogy ha sorsunkat a történelmi körülmények és saját környezetünk döntően meghatározza is és szeszélyes hullámain csak úgy hányja-veti az embert, egyéni hozzáállásunk és elszánásunk, a magunk elé szabott célkitűzés kitaró követése minden buktatón keresztül a finalitáshoz vezet vagy legalábbis megközelíti azt.

Mikor a fiatal Faragó József úgy érezte, hogy a második világháborút megelőző politikai légkör és kisebbségüldözés útját állja érvényesülésének, Brassóból Sepsiszentgyörgyre menekült, és az ottani Székely Mikó Kollégiumban, a nemzetiségi elnyomás nyűgétől szabadulva fejezte be középiskolai tanulmányait. Érettségi után a Kolozsvárra visszatérő Ferenc József Tudományegyetemen, az irodalom–néprajz szakra iratkozva, megadatott számára az a lehetőség, hogy kiváló mesterek kezén formálódva, tudományos műhelyükben kicsiszolva, megjelenjen az a szakember, aki most élete igazi alkotó szakaszába jutott.

Noha első munkája az irodalom köréből választotta tárgyát, rövidesen eldőlt, hogy a fiatal Gunda Béla néprajzprofesszor neveltjeként keresi boldogulását. A világháború poklából, az elhurcoltak menetéből kiszakítva magát visszatért, reményteljes fiatalemberként ledoktorált, és az újonnan szervezett Bolyai Tudományegyetem keretében helyezkedett el.

* Elhangzott 2004. október 18-án a kolozsvári Házsongárdi temetőben.

De a szakmán túlmenőleg, a „fényes szelek” nemzedékének szárnyain, a népi írók vonzaskörében, az egyetemi hallgatókat tömörítő Móricz Zsigmond Kollégium alapító tagja és tanulmányi igazgatója lett. László Gyula professzor irányítása alatt egy elkötelezett erdélyi magyar értelmiség kialakításán munkálkodott, néprajzi munkaközösséget vezetett, és elvállalta a Kollégium kiadványainak szerkesztését.

Ha a Móricz-kollégiumot a kommunista éra elseperte is, tagjai életre szóló indítást kaptak, és Faragó Józseffel együtt az új, demokratikus értelmiség képviselőiként a felsőoktatásban, kiadókban, szerkesztőségekben törték az utat. Faragó József azok közé tartozott, akik a szigorúan vett szakmán belül maradtak és dolgoztak. Mikor az egyetemi oktatásból kikerült, a Román Akadémia kolozsvári folklórintézete kutatójaként dolgozott tovább.

Néprajzi munkásságát a szakember értékeli. A magunk részéről csak annyit: kitartó munkája gyümölcseként fáradhatatlan gyűjtéseit több mint ötven könyvben értékesítette, tanulmányok és cikkek tömegét publikálta, erdélyi és határokon túli folyóiratok sorának munkatársa, nemzetközi szakkonferenciák előadója, néprajzi könyvsorozat szerkesztője lett, s több neves hazai és külföldi társaság tagjává fogadta. Munkái nemcsak mennyiségben mérhetőek, hanem tartalmi, minőségi tekintetben, nemzetközi önismereti szempontból is. Könyvei ott sorakoznak a magyar olvasóközönség polcain.

Végeredményben kollégánk az erdélyi magyar folklór legtekintélyesebb szakemberének rangját vívta ki magának nemcsak Magyarországon és Romániában, hanem nemzetközi síkon is. Mikor az erdélyi magyar tudományosság elszigeteltsége oldódni kezdett, Faragó József az elsők közt volt, akit az a ritka megtiszteltetés ért, hogy már 1988-ban a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagjává választotta.

1989 után az Erdélyi Múzeum-Egyesület alapító tagjaként és az Egyesület folyóiratának szerkesztőjeként dolgozott, az Akadémiai Testület tagja lett, további babérokot szerzett, irodalmi és kiadói díjak birtokosává vált. Munkásságának kövei beépültek a magyar, román és egyetemes tudományosság oszlopcsarnokába. Közéleti emberként azonban nem egészen találta meg helyét. Noha a tudományos életben elnyert rangja és tekintélye megmaradt, úgy érezte, hogy mellőzés éri. Igazi méltánylást akkor érzett, mikor 80. születésnapjára néprajzos kollégái Budapesten emlékkönyvvel tisztelegtek előtte.

Szakmai és családi drámák közepette, szűkös anyagi körülmények szorításában is töretlenül dolgozott, lánya után felnevelte unokáját is. Hűséges élet- és munkatársa, felesége halála mély sebet ejtett rajta. Életereje fokozatosan csökkent, és erősen elmagányosodott. Lelkileg és fizikailag megtörve hunyta le szemét. A *Balladák földjén* élt és halt meg.

Életpályáját értékelve Pápai Páriz nyomán elmondhatjuk:

*A Királyföld szülte, Erdély felnevelte,
Magyarország nagy dolgokra készítette.*

Fellegvár alatti munkaszobájában örökre kialudt a lámpa világa.

A szemben fekvő Házsongárd domboldalán azonban aranyos fény gyullad ki, mikor legjelentősebb alkotóink sorában Faragó József nevét felvessik az emlékkőre.

Drága Jóska, álmod legyen békés, példás alkotómunkád ércnél maradandóbb.

Csetri Elek